

Posudek oponenta na práci

Veronika Ford: *Římské fortifikace v egyptské Západní poušti*

Cílem práce Veroniky Ford je shrnutí dostupných znalostí o římských fortifikacích v egyptské Západní poušti. Přesněji cíl práce není stanoven, vzhledem k malé poznatosti tématiky by však i pouhá kvalitní syntéza tohoto tématu byla hodnotným dílem, předkládaná práce tohoto cíle ale dosahuje jen do jisté míry.

Práce postupuje od náčrtu dějin Egypta (od mezolitu – SIC! – po příchod Arabů), přes topografický a společenský úvod do Západní pouště, přehled jednotlivých oáz a dokladů lidské přítomnosti v nich v době římské a přehled karavaních stezek spojující oázy navzájem a s hlavními egyptskými centry. Následně je učiněn výčet jednotlivých pevností, které jsou předmětem studia. V kapitolách 7 a 8 je učiněna syntéza předloženého a porovnání s jinými pevnostmi doby římské v Egyptě (hlavně ve Východní poušti) a v nejbližším okolí. Následuje závěr, dotýkající se problematiky významu fortifikací (a římské vojenské přítomnosti obecně) například i ve věci romanisace.

Slibná struktura práce je – navzdory autorčině upřímné snaze – naplněna ne vždy dostačujícím obsahem. Úvodní kapitoly se tříští na informacích pro práci často irelevantních (například zmínky o událostech či archeologických jevech předcházejících – i o mnoho tisíciletí – dobu římskou, kterých není v dalším textu nijak využito atd.). naopak zprávy o římské vojenské přítomnosti zůstávají na zcela povrchní úrovni (omezují se povětšinou na literární prameny – například v případě spisu *Notitia dignitatu*, je oznámeno, že se jedná o pramen podrobný, v Úvodu však není reprodukována žádná konkrétní informace o Západní poušti, která by nám umožnila si učinit přehled nejen o oblasti ale i povaze pramene). Podobně povrchní je informace o hospodářství oáz, které je později (či průběžně) uváděno jako faktor klíčový pro potřebu oázy zajistit posádkou. Pro obě témata zůstává zcela nevyužita – pro Egypt tolik charakteristická – drobná osobní epigrafika, na kterou je navíc v následujícím textu odkazováno. Zavedení nového administrativního systému s příchodem Římanů do Egypta je zmíněno (str. 16) ale jeho konkrétní důsledky pro hospodářství a obranu oáz jsou zamlčeny.

Přehled jednotlivých oáz a následně jednotlivých fortifikací je podán volným slohem: jen několik málo objektů je dokumentováno plány (působivé fotografie pouštních hradů nelze brát za plnohodnotnou archeologickou dokumentaci), pravidelně v textu chybějí informace o chronologii objektů (respektive jsou dobře schovány tabulce v příloze, ne kterou je odkazováno až v závěru); téměř nikdy není uvedeno, na jakých indiciích tato datace stojí... Podobně opakovaně zmiňované centrální a administrativní funkce některých objektů jsou oznámeny bez toho, že by bylo zjevné, proč by je lokalita měla plnit.

I v syntetických částech práce si musí čtenář domýšlet více informací, než bývá zvykem: klasifikace staveb podle velikosti je předložena bez argumentace a pomocí poznámek pod čarou, vzájemné funkční souvislosti velkých a malých pevností a strážních věží v rámci oáz jsou popsány ale ani porobněji analyzovány ani vymapovány... nezbývá než věřit... Srovnání studovaných budov s jinými fortifikacemi římského Egypta, úvahy o jejich funkci atd. jsou vedeny formou poměrně plytkých konstatování a na základě srovnání s minimálním počtem jiných budov. Na vině může do jisté míry být stav publikace, tím spíše. Je-li k dispozici jen málo informací, tím snažší by mělo být, s nimi zkusit pracovat do podrobnosti. V posuzované práci je však jen slabě rozvinutá analýza a chybí obsáhlejší bibliografická práce. Zejména zjevné to je v (pro práci v podstatě zbytečné) diskusi o romanisaci. Romanisace je termín, který v dnešní římské archeologii nelze použít bez pečlivého zasazení do „romanisačního“ diskursu posledních 40ti, 60ti či 100 let... Autorka tak nečiní: necituje v podstatě žádnou teoretickou práci, která se konceptem romanisace zabývá (Quinn 2003 je citován výše v textu, ne však v této sekci), nedefinuje, co romanisací chápe ani na základě jakých kritérií (a proč) ji sleduje.

Z hlediska korektnosti vědecké práce překvapí způsob zacházení s literaturou: úvodní kapitoly stojí na několika málo publikacích citovaných stále znovu a znovu (např. str. 43 je citován téměř výhradně Paprocki 2019, na str 44 výhradně Adams 2007, větší část kapitoly 6 jako by se opírala výhradně o dílo Rossi – Ikram 2018, jehož je užíváno i v závěrech...). Seznam použité literatury je sice relativně bohat (71 položek), bezmála polovina prací, v něm uvedených (29 položek), ale není citována v textu, další jsou citovány chybně (Gojda 2008a/b v seznamu, Gojda 2009a v textu; Rossi – Fiorillo 2018 v seznamu, Rossi – Fiorillo 2013 v textu atd.). Další práce citované v textu naopak chybějí v seznamu literatury (např. Alston 1995, Bagnall 2004).

Z hlediska technického a formálního je práce provedena solidně, jen plány staveb – byť dostačující kvality – postrádají jakoukoliv úpravu. Autorka doprovodila text mlastními mapami rozmístění oáz a cest mezi nimi. O to větší je škoda, že svoje znalosti zacházení s geografickými informačními systémy neaplikovala i na analýzu nebo alespoň základní visualisaci vlastních staveb a jejich rozložení v rámci oáz. V přehledu oáz není odkázáno na mapu a čtenář se musí vydat sám hledat, zda práce vůbec nějaké mapy obsahuje (naštěstí ano).

Velmi slabým bodem práce je její jazyk. Nejedná se jen o (všudypřítomné) stylové neobratnosti (gramaticky je text naopak bezchybný.. snad na jednu dvě chybějící čárky a jeden poklesek v y/i). Podstatnější je, že chybné využívání archeologické terminologie („lokalita“ namísto „obast“, označení celých staveb či komplexů jako „fortifikační prvky“; výrazem „literární prameny“ je chápána sekundární literatura atd). Místy v neobratných formulacích zcela zaniká smysl příslušné věty (např. „Klasifikování některých struktur jako součástí fortifikačního systému je prozatím nedoložené“ str. 9, „Jednou z prvních otázek v problematice fortifikací v Západní poušti je, zda všechny zmiňované struktury byly opravdu pevnostmi, jaké máme možnosti v upřesnění této klasifikace a zda existuje v pozdní antice jednotný úzus k výstavbě vojenských architektonických prvků“ str. 66).

Plinius (Starší? † 69 po Kr.) nemůže v žádném případě popisovat události III století po Kr. (str. 25) ani Hérodotos nemohl popisovat Alexandrovu návštěvu v oáze Síva), papyrus nebyl zpracováván v papír (str. 16)....

Práce vzbuzuje jisté pochybnosti. Byla v ní sice učiněna syntéza dokumentace, která je složitě dostupná bez možnosti osobního ověření; nepochybuji, že například plány lokalit nejsou publikovány (a co třeba je zkusit identifikovat na Google Earth?), podrobnosti o datacích nejsou dostupné atd. I přesto je předložený text vnitřně málo soudržný, bez zjevného cíle či dostatečně funkční metody, syntéza pokulhává, a závěry jsou tak spíše (nehlubokým) rétorickým cvičením než solidním výsledkem odborné práce. Zároveň je třeba si uvědomit, že autorka měla jen velmi krátkou dobu, aby práci opravila poté, co byla její první verze odmítnuta a že učinila poměrně rozsáhlé změny bez možnosti přístupu k nové dokumentaci.

Má-li být práce vůbec připuštěna k obhajobě, nelze ji hodnotit jinak než stupněm **dobře**.